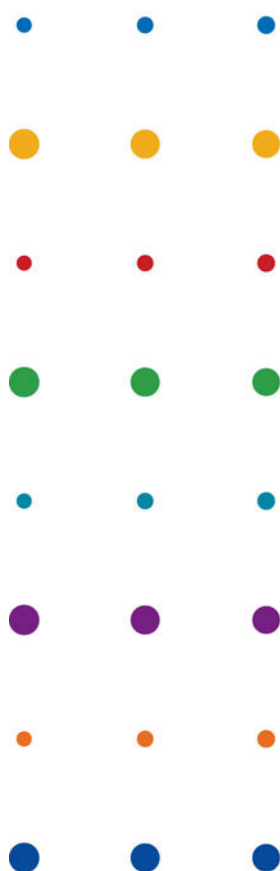

Aanvulling planMER IJsseldelta-Zuid

Beantwoording vragen van de Commissie m.e.r.

Provincie Overijssel

September 2008
Definitief

Aanvulling planMER IJsseldelta-Zuid

Beantwoording vragen van de Commissie m.e.r.

dossier : B1048.01.001
registratienummer : ON-D20081729
versie : 2

Provincie Overijssel

September 2008
Definitief

INHOUD	BLAD
1 INLEIDING	2
2 TAAKSTELLING ALTERNATIEVEN	2
3 TOEKOMSTVASTHEID	5
4 NATURA 2000	6
4.1 Effecten bypass	6
4.2 Effecten zomerbedverlaging	8
4.3 Wijzigingen planMER	10
4.4 Conclusies	11
5 COLOFON	13

Bijlage Zomerbedverlaging Beneden IJssel – deelrapport IV fase 1+2, DHV juni 2008, dossier B2756, registratienummer WG-SE20080965

1 INLEIDING

Om IJsseldelta-Zuid te ontwikkelen, moeten de voorgenomen ontwikkelingen planologisch worden vastgelegd. Op grond van artikel 7.2 en 7.2a van de wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage 1994 is er ten behoeve van de besluitvorming over de partiele planherziening in Overijssel en Flevoland een planMER (hierna te noemen MER) opgesteld.

De Commissie m.e.r. is gevraagd om het MER te beoordelen op volledigheid, juistheid en of het voldoet aan de vastgestelde richtlijnen voor de MER. De Commissie m.e.r. heeft na lezing van het MER IJsseldelta Zuid en bijbehorende informatie een aantal vragen. Mede naar aanleiding van de antwoorden op de vragen zal de Commissie een advies geven over het MER. De vragen zijn:

1. Aan welke taakstelling moeten de alternatieven getoetst worden?
2. Welk alternatieven zijn er mogelijk en in hoeverre speelt toekomstvastheid van de alternatieven een rol in de besluitvorming;
3. Welke gevolgen hebben alternatieven op Natura 2000 gebieden.

In dit rapport worden bovenstaande vragen beantwoord. Er wordt zo weinig mogelijk uit het planMER herhaald. Dit betekent dat dit rapport niet afzonderlijk van het planMER te lezen is.

2 TAAKSTELLING ALTERNATIEVEN

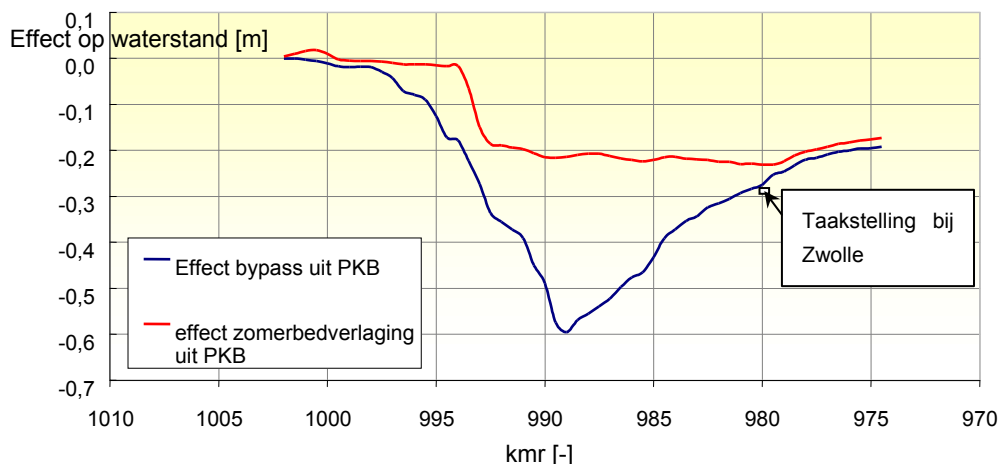
Voor de Commissie is het na lezing van het MER niet duidelijk welke randvoorwaarden aan het omwisselbesluit zijn gesteld. Aan de hand van de taakstelling uit de PKB Ruimte voor de Rivier (hierna PKB genoemd) wordt ingegaan op deze randvoorwaarden.

Taakstelling korte termijn

In de PKB is vastgelegd dat uiterlijk in 2015 (taakstelling korte termijn) het vereiste veiligheidsniveau in het rivierengebied rond de Rijntakken in overeenstemming moet zijn gebracht met de maatgevende Rijnafvoer voor 16.000 m³/s bij Lobith. Tijdens het opstellen van de PKB zijn analyses uitgevoerd voor zowel de lange termijn als de korte termijn. Deze analyses hebben uiteindelijk geleid tot een pakket van maatregelen voor de korte termijn en een hydraulische taakstelling per maatregel. Het pakket als geheel is noodzakelijk om de maatgevende afvoer van 16.000 m³/s bij Lobith veilig te kunnen verwerken. Individuele maatregelen leveren een bijdrage hieraan, maar zijn zelfstandig niet van voldoende omvang om voor een groot traject de volledige toename in afvoer te compenseren.

De hydraulische taakstelling per maatregel is dan ook afgeleid van de bijdrage die de maatregel aan het gehele pakket dient te leveren. De taakstelling wordt vaak uitgedrukt in een aantal cm's op een specifieke locatie. Een andere belangrijke maat voor de effectiviteit en omvang van de maatregel is het aantal kilometers dat het effect in bovenstroomse en benedenstroomse richting doorwerkt.

Effect bypass en zomerbedverlaging in PKB

Figuur 1 Effecten volgens het PKB-model

Voor zowel de bypass als de zomerbedverlaging geldt dat het effect over een aanzienlijk traject een grote bijdrage dient te hebben aan de daling van de waterstanden. De taakstelling voor de zomerbedverlaging is vastgesteld ter hoogte van Zwolle (kmr 980), dit is ca 9 kilometer bovenstrooms van de inlaat van de bypass. Voor beide maatregelen geldt dat ze voor dit hele traject de extra rivierafvoer tot 16.000 m³/s bij Lobith moeten compenseren.

Randvoorwaarden omwisselbesluit

Voor de Beneden-IJssel van Zwolle tot de monding in het Ketelmeer is in de PKB onder andere de maatregel zomerbedverlaging opgenomen. De taakstelling voor de maatregel zomerbedverlaging is uitgedrukt in:

- A. de te behalen waterstandsdingaling ter plekke van de locatie Zwolle (29 cm bij km 980);
- B. de te behalen waterstandsdingaling over het resterende traject van de zomerbedverlaging (km 980-1001).

Uit vooral kostenoverwegingen is in de PKB besloten om zomerbedverlaging uit te voeren als maatregel voor de korte termijn (2015, 16.000 m³/s bij Lobith). In de PKB is de mogelijkheid neergelegd om de bypass in plaats van de zomerbedverlaging uit te voeren als maatregel voor de korte termijn. Hiervoor is een zogenaamd omwisselbesluit noodzakelijk. Om het omwisselbesluit te nemen, moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Kort gezegd, gaat het om een drietal voorwaarden: de maatregel moet voldoen aan de hydraulische taakstelling uit de PKB, er moet (bestuurlijk) draagvlak voor bestaan en de maatregel moet (tijdig en financieel) uitvoerbaar zijn. Als dat niet het geval is, en er dus geen omwisselbesluit genomen wordt, wordt teruggevallen op de bestaande maatregel in de PKB, te weten zomerbedverlaging voor de Beneden-IJssel. De hydraulische voorwaarde waar de bypass bij Kampen aan moet voldoen, is de realisatie van een waterstandsdingaling van 60 cm bij km 989 (Kampen) en een bijbehorende waterstandsdingaling bij maatgevend hoogwater van 29 cm bij km 980 (Zwolle), te berekenen met het PKB-model (zie ook figuur 1).

De voorwaarde van 60 cm bij Kampen is (met andere voorwaarden) ook vastgelegd in het Masterplan IJsseldelta-Zuid. Het Masterplan is door 11 overheidspartijen, waaronder de Ministeries van VROM, V&W en LNV, ondertekend om de realisatie van de integrale gebiedsontwikkeling, zoals vastgelegd in het Masterplan IJsseldelta-Zuid mogelijk te maken en vormt het uitgangspunt voor de uitwerking van het MER.

Als de bypass voldoet aan de voorwaarden uit het masterplan worden de zomerbedverlaging en de bypass in de tijd omgewisseld door middel van een omwisselbesluit. De reservering voor de bypass in de PKB wordt nader gespecificeerd en gerealiseerd als korte termijn maatregel. De zomerbedverlaging blijft daarnaast bestaan als maatregel voor de langere termijn.

Figuur 1 laat zien dat de bypass voldoet aan de afspraak van 60 cm bij Kampen en - op 1 cm na - ook aan de taakstelling voor Zwolle. In paragraaf 8.1.1 van het planMER is daarom aangegeven dat aan de hydraulische doelstelling van het project (korte termijn hydraulische taakstelling) wordt voldaan. Met het ontwerp van de alternatieven is rekening gehouden met een bijdrage in de piekafvoer van 500 tot 700 m³ per seconde door de bypass. Deze bijdrage in de afvoer wordt hoofdzakelijk bepaald door de inlaat en de doorstroomopening (breedte en diepte) onder de nieuwe Hanzelijn.

Omdat zomerbedverlaging de terugvaloptie is, waarvoor geen nieuw besluit genomen hoeft te worden, is dit als nulalternatief opgenomen in het MER. Dit is immers reeds vastgesteld beleid.

De bypass, in elk van de diverse varianten zoals in het MER beschreven, voldoet nagenoeg aan de afspraken zoals hiervoor weergegeven en is derhalve als zelfstandig alternatief te beschouwen.

Toelichting werктаakstelling

Ten behoeve van de verdere uitwerking van deze en andere PKB-maatregelen is het hydraulische model van de PKB verfijnd. De berekeningen met dit vernieuwde en verfijnde hydraulische model leveren zogenaamde werктаakstellingen die voor het verfijnen en concretiseren van de maatregel zomerbedverlaging van belang zijn. Het gaat erom dat hiermee de maatregel zodanig ontworpen kan worden dat de waterstandsverlagende effecten ervan goed kunnen worden beoordeeld.

Het onderzoek naar de zomerbedverlaging is gefaseerd aangepakt. In de eerste fase is aan de hand van het hydraulische model en de werктаakstelling de maatregel geconcretiseerd en zijn de effecten ervan op hoofdlijnen beschreven. In de tweede fase is een aantal verdiepingsonderzoeken uitgevoerd, om een betere beoordeling te kunnen maken van de effecten van de nu beter gespecificeerde maatregel. De zomerbedverlaging is inmiddels zodanig uitgewerkt dat hiermee ook de vereiste waterstandsverlagende effecten kunnen worden bereikt. Deze uitgewerkte zomerbedverlaging is de basis geweest voor het nulalternatief als vergelijkingsbasis voor de bypass.

Voor de bypass is (nog) geen werктаakstelling vastgesteld. Hij kan er dus ook niet aan getoetst worden. Het model dat gebruikt is voor het vaststellen van de werктаakstelling van de zomerbedverlaging is niet geschikt om een eventuele werктаakstelling voor de bypass mee te berekenen, omdat de bypass - een nieuwe geul - niet in de schematisatie is opgenomen. De werктаakstelling, c.q. het model waarmee deze berekend moet worden, moet door het Programma Ruimte voor de Rivier worden vastgesteld, c.q. geleverd.

3 TOEKOMSTVASTHEID

De Commissie m.e.r. heeft tevens aangegeven te willen weten hoe de toekomstvastheid van de reservering voor de bypass uit de PKB wordt getoetst en welke maatregelen in de toekomst nog mogelijk zijn als volgens het voorkeursalternatief invulling wordt gegeven aan de bypass.

In paragraaf 8.1.1 van het MER is ingegaan op de toekomstvastheid en veiligheid van de bypass. Bij het bepalen van de toekomstvastheid kunnen twee zaken onderscheiden worden:

1. toekomstvastheid (robuustheid) van het ontwerp van de maatregel
2. toekomstvastheid van het riviersysteem

Toekomstvastheid van het ontwerp van de maatregel

Bij het ontwerp van de verschillende constructies (dijken, kunstwerken etc.) wordt rekening gehouden met te verwachten ontwikkelingen in het klimaat. Bij het ontwerp is zowel rekening gehouden met hogere rivierafvoeren als met zeespiegelstijging (en toename wind) in de toekomst. Tevens wordt bij het ontwerp van de dijken een robuustheidstoets gehanteerd (conform leidraad rivieren).

Toekomstvastheid van het riviersysteem

De toekomstvastheid van het riviersysteem moet bezien worden in het licht van het pakket van maatregelen uit de PKB voor zowel de korte als lange termijn en de bijbehorende hydraulische taakstelling per maatregel.

De PKB kent een harde, wettelijk verplichte opgave voor de korte termijn. Deze opgave is erin gelegen om uiterlijk in 2015 een pakket aan rivierverruimende maatregelen uitgevoerd te hebben dat voldoet aan wettelijke taakstelling van 16.000 m³/s bij Lobith. Deze taakstelling komt voort uit de werkelijk gemeten waterstanden bij Lobith. Daarnaast is er een lange termijn opgave, die uitgaat van een maatgevende afvoer van 18.000 m³/s bij Lobith. Dit betreft een inschatting van de verwachte topafvoeren op de rivier voor de periode 2050-2100, gebaseerd op klimaatmodelberekeningen. Voor zowel de korte als de lange termijn is in de PKB een pakket aan maatregelen geformuleerd. Voor de korte termijn gaat het bij de Beneden-IJssel om een pakket met als belangrijkste maatregel zomerbedverlaging (met de bypass als alternatief). Voor de lange termijn zijn de voornaamste maatregelen: bypass Kampen, zomerbedverlaging en de dijkverlegging Noorddiep (noordoostelijk van Kampen).

Voor de binnendijkse maatregelen die op lange termijn noodzakelijk zijn, is in de PKB een zogenaamde ruimtelijke reservering opgenomen. Grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen (als woningbouw), die de toekomstige realisatie van deze maatregelen kunnen belemmeren, zijn hier uitgesloten.

Door de grote afstand tussen de inlaat van de bypass en de locatie van de taakstelling bij Zwolle wordt over een groot deel van het traject een grotere daling van de waterstanden bereikt dan noodzakelijk voor de korte termijn. Feitelijk wordt met de aanleg van de bypass voor dit deel van het traject al geanticipeerd voor de lange termijn.

Hoewel de inrichting van de bypass in de toekomst nog aan te passen is waardoor een nog grotere doorstroomcapaciteit gehaald kan worden, lijkt deze uitbreiding niet erg voor de hand te liggen. Het effect van de bypass is nabij de inlaat al zeer groot. Wanneer het gaat om een extra daling van de maatgevende hoogwaterstand bij Zwolle te realiseren, zijn andere oplossingen nabij Zwolle veel (kosten)effectiever.

4 NATURA 2000

De uiterwaarden in de IJssel in het projectgebied worden gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan landschapstypen. Tevens bevinden zich op enkele plaatsen waardevolle vegetaties. Met het realiseren van het voorkeursalternatief, te weten een bypass op korte termijn en op lange termijn zomerbedverlaging wordt een impliciete keuze voor positieve effecten op de natuurwaarden op de korte termijn gemaakt.

In het MER is aangegeven dat “op basis van eerste inzichten kan worden geconcludeerd dat de zomerbedverlaging naar verwachting weinig of geen negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelen Natura 2000”. Uit aanvullend onderzoek¹ blijkt dat deze conclusie niet juist is. Uit nader onderzoek blijkt dat er mogelijk wel (significant) negatieve effecten te verwachten zijn. Onderstaand worden de conclusies uit dit onderzoek kort aangegeven. Voor het volledige onderzoek verwijzen we naar de gehele rapportage.

Ten behoeve van de vergelijkbaarheid zijn onderstaand ook de conclusies ten aanzien van de bypass nogmaals weergegeven.

4.1 Effecten bypass

Op het watersysteem en op de habitattypen Kranswierwateren, Meren met Krabbescheer en Fonteinkruiden zullen zeker geen significante effecten optreden. Het kleine oppervlakteverlies aan Kranswierwateren is een verslechtering. In de Veluwerandmeren neemt de oppervlakte kranswier in de autonome ontwikkeling (uitvoering van IIVR-maatregelen) overigens toe. Voor Rivierdonderpad, Meervleermuis en Kleine Modderkruiper zijn effecten uitgesloten.

De verwachte verstoring van Roerdomp en Grote Karekiet door recreatie cumuleert met het verwachte verlies aan habitat als gevolg van de realisering van de uitstroomopening in de bypass. Als gevolg hiervan is het effect van de combinatie van beide maatregelen zeker significant. Voor beide soorten is de staat van instandhouding ongunstig en geldt er bovendien een doelstelling voor uitbreiding omvang en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Verlies van potentieel leefgebied op deze locatie verdraagt zich dan ook niet met de instandhoudingsdoelstelling van deze soorten en moet dan, indien op zichzelf beschouwd, als significant worden aangemerkt.

Niettemin moet ook geconstateerd worden dat de beoogde inrichting van de bypass leidt tot een aanzienlijke uitbreiding van het broedgebied voor deze beide soorten, zodat de streekplanherziening ook een aanmerkelijke bijdrage levert aan de instandhoudingsdoelen voor deze soorten (te weten uitbreiding en verbetering leefgebied). Door het realiseren van de bypass ontstaat er voor Roerdomp en Grote Karekiet in de bypass een geschikt nieuw leefgebied van ruim 100 ha, en ten noorden van de Hanzelijn nog eens een oppervlakte van ongeveer 35 ha.

Op de visetende soorten zijn effecten uit te sluiten, met uitzondering van Fuut en Aalscholver. Deze soorten kunnen worden verstoord als gevolg van toenemende recreatie, maar het effect is zeker niet significant.

¹ Zomerbedverlaging Beneden IJssel – deelrapport IV fase 1+2, DHV juni 2008, dossier B2756, registratienummer WG-SE20080965

Effecten op de mosseletende soorten Kuifeend, Tafeleend en Brilduiker zijn als gevolg van dit project uit te sluiten. Er is wel sprake van verstoring als gevolg van recreatie op de mosseletende Meerkoet. Gezien de in de tijd beperkte functie van het Drontermeer voor Meerkoet in relatie tot het hele Natura 2000-gebied en gezien de omstandigheid dat de aantallen Meerkoet in de Veluwerandmeren de laatste jaren sterk zijn toegenomen wordt dit versturende effect, ondanks de matig ongunstige staat van instandhouding van de Meerkoet, op voorhand niet als significant beschouwd. Een beter beeld van de verspreiding van de soort in ruimte en tijd, in combinatie met een betere uitwerking van de gevolgen van verstoring is een aandachtspunt voor het vervolg.

De op andere bodemfauna foeragerende Pijlstaart wordt verstoord als gevolg van de recreatie. Maar dit effect is zeker niet significant, gezien de relatief kleine aantallen waar het in het noordelijk deel van het Drontermeer om gaat, als ook de relatief beperkte gevoeligheid voor verstoring in combinatie met de relatief geringe recreatiedruk in het voor- en naseizoen.

De waterplantenetende Krakeend zal worden verstoord, maar deze verstoring is niet significant, omdat een relatief klein deel van de populatie door toenemende vaarbewegingen wordt beïnvloed.

De Krooneend en de (planktonetende) Slobeend worden eveneens verstoord. Aan de hand van de nu beschikbare verspreidingsgegevens is nu niet te zeggen of deze verstoring significant is. Met name voor de Krooneend, die een matig ongunstige staat van instandhouding kent is dit onzeker. De onzekerheid is gelegen in onvoldoende gegevens over de relatieve betekenis van het noordelijk deel van het Drontermeer, maar er is ook onzekerheid over de toekomstige omvang van de recreatie. Sterke toename van (vaar-)recreatie zal voor de Krooneend zeker tot een significant effect leiden. Bij de uitwerking van de streekplanherziening in concrete plannen dienen deze onzekerheden te worden opgelost.

De Kleine Zwaan en Smient verliezen enkele honderden ha grasvoedselgebied. Hun rust- en slaapgebied (de randmeren zelf) ondervinden geen verstoring in de tijd dat zij er zitten. Langs de Veluwerandmeren ligt over een grote lengte (ruim 30 km) geschikt voedselgebied (open grasland grenzend aan water) voor de Smient. Voor de Smient is het effect gezien deze omstandigheid en gezien de gunstige staat van instandhouding zeker niet significant. De staat van instandhouding van de Kleine Zwaan is matig ongunstig, maar de oorzaak daarvan ligt niet binnen de Natura 2000-gebieden in de IJsseldelta. Voor de Kleine Zwaan is het nog onzeker of het geconstateerde effect significant is. Daartoe zou nader in beeld gebracht moeten worden wat het relatieve belang in de regionale context is van de hectares die als gevolg van IJsseldelta-Zuid verdwijnen.

De mogelijk toenemende verstoring voor overwinterende kwalificerende soorten van een opgewaardeerde N23 over een nieuwe oeververbinding zal zeker geen significant effect hebben. Het wateroppervlak nabij Roggebotsluis is relatief klein van omvang (en dus is de draagkracht van dit deel van het Natura 2000-gebied voor overwinterende soorten relatief klein). Bovendien zal de weg en oeververbinding zodanig worden ingepast dat het versturend effect minimaal zal zijn en dat wellicht zelfs minder verstoring optreedt dan in de huidige situatie.

Extensivering op het gebied van beheer in de bypass kan een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van Glanshaver- en Vossenstaart hooilanden. Daarnaast kunnen ook andere habitattypen zoals Slikkige oevers en - in stroomluwe delen - Zachthoutoobos profiteren van een natuurlijke inrichting van de bypass.

4.2 Effecten zomerbedverlaging

Overstroming

Door de zomerbedverlaging zullen delen van een aantal uiterwaarden minder vaak overstromen dan in de huidige situatie. Met name op de hoger gelegen delen van de uiterwaarden (75% van de uiterwaarden) die nu maximaal twee keer per jaar in het winterseizoen overstromen zullen na zomerbedverlaging nog jaarlijks eens of eens per twee jaar overstromen. De verandering is hier zichtbaar. Winterinundatie bepaalt de geschiktheid van het gebied voor onder andere weidevogels.

In de lager gelegen delen die in de huidige situatie ook in het zomerseizoen overstromen bevinden zich de watergebonden gemeenschappen met de hoogste natuurwaarden. Afhankelijk van de locatie neemt de inundatie na de zomerbedverlaging met 5 tot maximaal 75 dagen af. Dit kan het verlies aan ondiep water of verruiging van uiterwaardenmoeras betekenen. Dit zal effect hebben op watervogels die foerageren in ondiep water of broeden in moerasvegetatie.

Hydromorfologie

Als gevolg van de zomerbedverlaging zal de stroomsnelheid in het zomerbed van de IJssel tussen Zwolle en Kampen afnemen. De verwachte veranderingen in stroomsnelheid en sedimentatie zijn relatief klein en hebben geen effect op waterplanten en het bodemleven in de IJssel en het Ketelmeer. Er wordt verwacht dat de oevers en het bodemtalud tussen de kribvakken door de zomerbedverlaging niet zullen veranderen. Verandering in aanzanding van uiterwaarden bij hoogwaters is naar verwachting relatief beperkt en heeft geen effect op de soortensamenstelling en vegetatiestructuur van uiterwaarden. Als gevolg van lagere waterstanden in de rivier kan er bij gemiddelde afvoer door bestaande nevengeulen minder water stromen. Dit effect is bij Zwolle het grootst. Hierdoor kan er sprake zijn van een kleinere aanslibbing van fijn materiaal.

Natuurbeschermingswet/ N2000

Het habitatype H3150 Meren met Krabbenscheer en Fonteinkruid kan goed ontwikkeld voorkomen in geïsoleerde plassen in uiterwaarden. De plassen worden gekenmerkt door een goede waterkwaliteit en helder water en zijn minimaal 0,8 meter diep. De zomerbedverlaging heeft geen wezenlijke effecten op de grondwaterstanden en kwelsituatie. Het is niet te verwachten dat geïsoleerde plassen die het hele jaar door water bevatten opdrogen. Een lagere inundatiefrequentie en inundatieduur kan er wel voor zorgen dat er plassen en laag gelegen delen van uiterwaarden meer geïsoleerd raken. Omdat de plassen vooral regenwater gevoed raken en niet meer overstromen met rivierwater, kan de waterkwaliteit toenemen. Dit kan positief bijdragen aan de instandhoudingdoelstellingen voor dit habitatype. De verbetering van de kwaliteit van geïsoleerde plassen heeft een direct positief effect op Zwarte stern en diverse libellen. Zomerbedverlaging heeft geen negatief effect op de instandhouding voor Meren met Krabbenschieren en Fonteinkruid.

Door de zomerbedverlaging zal de enige locatie met goed ontwikkeld Kievitsbloemhooiland (habitatype H6510 Glanshaver- en Vossenstaarthooiland; subtype B) minder vaak overstromen. Dit habitatype komt op een locatie op het traject Olst-Kampen voor in een zomerpolder bij Scherenwelle (nabij Wilsom). Onderzoek naar de geohydrologie wees uit dat er op deze locatie als gevolg van de zomerbedverlaging geen sprake is van verdroging of vermindering van kwel. In de huidige situatie zal gedurende tien dagen per jaar water over de zomerkade lopen. Na zomerbedverlaging zal er een keer per twee jaar gedurende 4 dagen water de zomerpolder inlopen. Dit kan de kwaliteit van het Kievitsbloemhooiland verslechteren. Het verlagen van de zomerkade doet het effect van de zomerbedverlaging te niet. De inundatiesituatie na zomerbedverlaging zal dan niet wezenlijk veranderen ten opzichte van de huidige situatie. Uitbreidingsmogelijkheden voor oppervlakte en kwaliteit van Kievitsbloemhooilanden bevinden zich in de

benedenloop van de IJssel wanneer seizoensbeweiding en verschravingbeheer wordt toegepast en de hydrologische randvoorwaarden worden verbeterd (Aggenbach, 2007).

Er geldt een uitbreidingsdoelstelling voor de omvang en verbeteringsdoelstelling voor de kwaliteit van het habitatype H6510 B. De staat van instandhouding is zeer ongunstig. De zomerbedverlaging heeft een mogelijk significant effect op de instandhouding van dit habitatype. Er is een passende beoordeling nodig waarin mitigatie door verlaging van de zomerkade verder wordt uitgewerkt.

De zomerbedverlaging heeft in grote delen van uiterwaarden een vermindering van de inundatieduur tot gevolg. De frequentie waarmee uiterwaarden inunderen neemt ook af. Na zomerbedverlaging wordt nog steeds voldaan aan de ecologische randvoorwaarden voor de overige kwalificerende habitattypen, waardoor geen sprake is van het verlies aan oppervlakte of vermindering van de kwaliteit. Het habitatype Beken en rivieren met waterplanten ondervindt geen negatief effect. Dit habitatype met rivierfonteinkruiden kan zich goed herstellen van de tijdelijke effecten van vertroebeling. De zomerbedverlaging heeft geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling voor overige kwalificerende habitattypen.

In geval van vertroebeling van het water of verstoring door geluid kan een groot aantal vogelsoorten gedurende (een deel van) de baggerperiode afhankelijk zijn van nabijgelegen foerageergebieden. Na afronding van de werkzaamheden is het gebied weer onverminderd geschikt als foerageergebied. De draagkracht van de uiterwaarden van de IJssel als foerageergebied voor vogels neemt als gevolg van de baggerwerkzaamheden niet af. De omvang van de eventuele tijdelijke verstoring dient wel in een volgende fase nader te worden bepaald op basis van de keuze van de uitvoeringsmethodiek.

Voor Bittervoorn, Kamsalamander en grasetende watervogels kan de zomerbedverlaging een positief effect hebben, doordat poelen, geïsoleerde plassen en hoge delen van uiterwaarden minder overstromen. Hierdoor verbetert de kwaliteit van het leefgebied of wordt het foerageergebied vergroot. De zomerbedverlaging heeft geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling voor deze soorten.

Door de zomerbedverlaging kan het leefgebied van het Porseleinhoen minder inunderen. Hiermee kan de kwaliteit van het leefgebied van de soort afnemen. De zomerbedverlaging heeft een mogelijk significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling voor de soort. Er is een passende beoordeling nodig.

Voor kwalificerende eenden die foerageren in ondiep water in uiterwaarden (Krakeend, Wintertaling, Wilde eend, Pijlstaart en Slobeend) kan door de zomerbedverlaging foerageergebied verloren gaan. De zomerbedverlaging heeft een mogelijk significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling voor de soorten. Er is een passende beoordeling nodig.

Het leefgebied voor steltlopers en plevieren (Kievit, Wulpen, Scholekster) gaat door de zomerbedverlaging niet verloren en gaat niet in kwaliteit achteruit. Er is geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling voor de soorten. Door de zomerbedverlaging zullen grote delen van uiterwaarden minder inunderen. Dit verkleint de aantrekkingskracht van het gebied op de Grutto en Tureluur. De zomerbedverlaging heeft een mogelijk significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling voor de soorten. Er is een passende beoordeling noodzakelijk.

De zomerbedverlaging kan de wezenlijke kenmerken van het gebied aantasten. Overstromingen in de winter zullen als gevolg van de zomerbedverlaging minder vaak voorkomen en minder omvangrijk zijn. Daarnaast kan broedgebied van vogelsoorten in natte ruigte of moeras in kwaliteit achteruit gaan. Foerageergebied van vogels die foerageren in ondiep water kan door de zomerbedverlaging verkleinen. Een lagere inundatieduur heeft gevolgen voor de ornithologische waarden en natuurschoon.

4.3 Wijzigingen planMER

Het nader onderzoek naar de effecten van de zomerbedverlaging leidt tot een andere beoordeling van de effecten op het thema Natuur zoals beschreven in het planMER. In onderstaande tabel worden de veranderingen ten opzichte van het planMER weergegeven. Daarna wordt een korte toelichting op de veranderingen gegeven.

Tabel 1 Wijziging effectbeoordeling Natuur voor Nulalternatief

Thema	Criterium	Nulalternatief Cf planMER	Nulalternatief Na Aanvulling
Natuur	Ruimtebeslag (verlies van leef-, broed- of voedselgebied)	0/-	0/-
	Beïnvloeding natuur door verandering waterhuishouding	0/-	- -
	Ecologische relaties en barrièrewerking	0	0
	Verstoring door geluid of menselijke activiteit – aanlegfase	-	-
	Verstoring door geluid of menselijke activiteit – na realisatie	0/-	0/-
	Mogelijkheden voor natuurlijke inrichting	0/+	0/+
	Biodiversiteit	0	-

Per saldo scoort het nulalternatief meer negatief dan in het planMER aangegeven. Door de zomerbedverlaging is geen sprake van direct ruimtebeslag. Naar verwachting treedt wel kwaliteitsverlies op als gevolg van negatieve effecten voor habitats, leef-, broed- en voedselgebied van diverse vogelsoorten. Omdat dit wordt meegenomen in de beoordeling van het criterium “beïnvloeding natuur door verandering waterhuishouding” verandert de beoordeling van het criterium “ruimtebeslag” niet.

Voorals als gevolg van de lagere inundatiefrequentie kunnen negatieve effecten ontstaan voor Kievitsbloemhooiland, het leefgebied van het Porseleinhoen, Grutto en Tureluur en foerageergebied van diverse kwalificerende eenden. Vanwege de diversiteit van de negatieve effecten worden de effecten in de scoretabel als groot beoordeeld. Deels zijn deze effecten te beperken door mitigerende maatregelen. Hier zal echter nog nader onderzoek naar moeten plaatsvinden.

Met name de effecten ten aanzien van het habitattype Kievitsbloemhooiland kunnen leiden tot afname van de biodiversiteit. Dit habitattype verkeert in een zeer ongunstige staat van instandhouding, waardoor het effect op biodiversiteit negatief wordt beoordeeld. Bij verdere uitwerking van de zomerbedverlaging moet ook de effectbeperking worden uitgewerkt.

Bovenstaande wijzigingen in de beoordeling van het nulalternatief leiden niet tot verdere wijzigingen in het planMER. In de afwegingen ten aanzien van het MMA en VKA spelen deze wijzigingen derhalve ook geen rol.

4.4 Conclusies

Effecten Zomerbedverlaging

Door het afnemen van inundatieduur en inundatiefrequentie in uiterwaarden kan foerageergebied voor weidevogels in kwaliteit achteruitgaan. In het kader van het provinciaal beleid kan op het verlies van weidevogelgebied compensatie van toepassing zijn. Dit behoeft nader onderzoek in een volgende fase.

Op basis van het onderzoek en effectbepaling is het niet uit te sluiten dat de zomerbedverlaging geen negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstelling voor een aantal kwalificerende soorten en één habitattype. Als de zomerbedverlaging daadwerkelijk gerealiseerd gaat worden, is een passende beoordeling noodzakelijk. In deze passende beoordeling moet in ieder geval aandacht worden besteed aan:

- Nadere effectbeoordeling voor Porseleinhoen, Grutto, Tureluur, Krakeend, Wintertaling, Wilde eend, Pijlstaart, Slobeend en Grote modderkruiper en Kievitsbloemhooiland;
- Bepaling compensatie opgave kwaliteitsverlies weidevogelgebied;
- Cumulatieve effecten (negatief en positief) met andere rivierverruimende maatregelen;
- Specificeren van tijdelijke effecten aan de hand van (nader te bepalen) uitvoeringsstrategie.

Effecten bypass

Voor alle genoemde kwalificerende broedvogels ontstaat in de bypass ook een geschikt nieuw leefgebied van ruim 100 ha. In dit gebied, grotendeels gelegen aan de zuidzijde van de bypass, zal de rust zoveel mogelijk worden geborgd door zonering van de recreatie. Voor Grote Karekiet en Roerdomp is een instandhoudingsdoel 'uitbreiding oppervlakte en/of verbetering kwaliteit leefgebied' geformuleerd. De inrichting van de bypass draagt bij aan het bereiken van dit instandhoudingsdoel. Het Voorkeursalternatief leidt bovendien tot een oppervlakte van ongeveer 100 ha plas-dras milieu, dat geschikt is als broedgebied voor de kwalificerende broedvogel Porseleinhoen. In delen met overjarig riet kan ook geschikt leefgebied ontstaan voor de kwalificerende broedvogel Snor. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan kernopgave 4.03 van Ketelmeer-Vossemeer, te weten 'Moerasvorming aan de rand van de meren voor land-water-interactie, paaigebied vis, Noordse Woelmuis², en voor moerasvogels als Grote karekiet en Roerdomp'.

De opwaardering van de N307 tast geen leefgebied voor kwalificerende broedvogels aan, omdat nabij de Roggebotsluis dit leefgebied niet aanwezig is. Omdat de weg geschikt wordt voor een snelheid van 100 km/uur zal er – in combinatie met de autonoom groeiende aantallen auto's – sprake zijn van toenemend geluid aan weerskanten van de weg. Voor kwalificerende broedvogels leidt dit niet tot verstoring, omdat geschikt leefgebied voor deze soorten in de directe omgeving van de Roggebotsluis beperkt of niet aanwezig is. De verwachting is, dat het mogelijk is een goed ingepaste oeververbinding in de nieuwe N23 tot stand te brengen die niet tot méér verstoring leidt dan de huidige situatie en mogelijk zelfs tot minder verstoring van het Natura 2000-gebied Ketelmeer-Vossemeer en het Natura 2000-gebied Veluwerandmeren.

Afwegingen voor het vervolg

Bij realisatie van de bypass zal, afhankelijk van de ontwikkeling in de maatgevende afvoer, uiteindelijk een zomerbedverlaging voor het gehele traject van Zwolle tot het Ketelmeer noodzakelijk zijn. De effecten van de zomerbedverlaging, zoals nu beschreven zullen vroeger of later dus optreden. De mate waarin kan uiteraard in de tijd verschillen, door de ontwikkeling van habitats en het voorkomen van bepaalde soorten.

² Komt in dit gebied niet voor

De integrale ontwikkeling van de bypass levert op (relatief) korte termijn een grote bijdrage aan enkele instandhoudingsdoelstellingen, herstelopgaven en de ontwikkeling van nieuwe natuur. De bij de ingreep behorende negatieve effecten ten aanzien van de natuur, staan in geen verhouding tot deze grote positieve bijdrage voor de natuur. Een aandachtspunt hierbij is dat de nieuwe natuur zoveel mogelijk wordt gerealiseerd voordat bestaande gebieden worden aangetast. Hiervoor zijn in een plan van aanpak voor de compensatieopgave reeds voorstellen gedaan. Voor de verdere realisatie van de bypass wordt dit voorstel ook als uitgangspunt overgenomen. Per saldo zullen de effecten op natuur in het algemeen en Natura 2000 in het bijzonder bij realisatie van de bypass dus positief worden beoordeeld.

Bij de toepassing van een zomerbedverlaging (voorafgaand aan een bypass in de toekomst) is er geen sprake van een (grote) bijdrage aan uitbreidings- en kwaliteitsverbeteringsopgaven. Een passende beoordeling zal nog moeten uitwijzen in hoeverre negatieve effecten optreden, beschouwd in samenhang met andere ruimte voor de rivier-maatregelen, en of deze effecten gemitigeerd kunnen worden. Door echter een permanente waterstandsdeling bij deze maatregel zullen er vrijwel zeker negatieve effecten op natuur door verminderde innundatie(duur) optreden. Een bijdrage aan ontwikkel- en herstelopgaven voor Natura 2000-habitats en soorten zal dan ook op een andere wijze moeten worden ingevuld. Per saldo zullen de effecten op natuur in het algemeen en Natura 2000 in het bijzonder bij realisatie van de zomerbedverlaging dus negatief worden beoordeeld.

5 COLOFON

Opdrachtgever	: Provincie Overijssel
Project	: Aanvulling planMER IJsseldelta-Zuid
Dossier	: B1048.01.001
Omvang rapport	: 13 pagina's
Auteur	: Mark Groen
Bijdrage	: Wendy Scheuten
Interne controle	: Jan Bakker
Projectleider	: Mark Groen
Projectmanager	: Teunis Louters
Datum	: 12 september 2008
Naam/Paraaf	:

DHV B.V.

*Ruimte en Mobiliteit
Verlengde Kazernestraat 7
7417 ZA Deventer
Postbus 927
7400 AX Deventer
T (0570) 63 93 00
F (0570) 63 93 01
E deventer@dhv.com
www.dhv.nl*

